

промов, листів і віршів. Акцентовано увагу на визначенні політичних поглядів, думок Яна Щасного щодо причин рокошу, його перебігу і заспокоєння Речі Посполитої. У цьому аспекті важливим є його твір «Плани на майбутнє щодо відновлення миру і спокою в Королівстві Польському».

Проаналізовано вплив політичних літературних творів Яна Щасного Гербурта на тогочасну суспільно-політичну ситуацію в Речі Посполитій. Про значимість цього впливу свідчать рішення Варшавського сейму 1609 р., де записано, що твори Яна Щасного Гербурта необхідно скасувати і знищити, щоб вони не зашкодили нічиєму існуванню та не могли бути виданими в майбутньому.

Ключові слова: Ян Щасний Гербурт, політичні твори, рокош Зебжидовського, публіцистика, поезія, проза.

Summary. In the article the political works of Jan Szcasy Herburt written in the period of Zebrzydowski Rebellion and later during the custody in Krakow prison is considered. According to the historical sources, he was a prolific political writer. To him belong most of the works of Rebellion period. In the manuscripts of the XVII century we can find numerous works of Herburt: speeches, letters and poems. In these works the author clearly analyzes the shortcomings of contemporary political Polish-Lithuanian Commonwealth, indicating the reasons expression of defiance of King Sigismund III Vasa. Jan Szcasy Herburt has published a number of poetry and prose acute handwritten pamphlets against the royal and against Jesuit direction, which today interested in ancient literature fans. Attention is paid to identifying of political views, thoughts of Jan Szcasy about reasons of Rebellion period, its course and calm of the Polish-Lithuanian Commonwealth. After this his works is really important "Restoration of peace in the Polish Kingdom, future plans". The study of the literary heritage of political works of Jan Szcasy made possible by the collection of political writings in the period of rokosh Zebrzydovsky J. Chubek. At the same time to take into account the experience of scientific knowledge about each type of political literature – political journalism. One of the first journalists called the name of Jan Szcasy Herburt.

The influence of political literary works of Jan Szcasy Herburt on that time socio-political situation in the Polish-Lithuanian Commonwealth is analyzed. The importance of this effect suggests the decision of the Die in Warsaw on 1609, in which says that the works of Jan Szcasy Herburt need to be canceled and destroyed, for reason they couldn't be harmed to anyone existence and couldn't be published in the future. It should be noted that in his political writings Jan Szcasy affects a number of issues that are relevant in our time. The name of Jan Szcasy Herburt belongs not only to history but also to literature.

Key words: Jan Szcasy Herburt, political works, Zebrzydowski Rebellion, non-fiction, poetry, prose.

Отримано: 11.08.2015 р.

УДК 811.111 [22+37] (045)

Чернікова О.І.

ТЕМПОРАЛЬНІ РІЗНОВИДИ ТА ШЛЯХИ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ МЕМА: ВІД МИНУЛОГО ДО СУЧАСНОСТІ

Завдяки тому, що у наш час інформація поширюється миттєво, а доступ до неї можливий з будь-якої точки у світі, все більш нагальними стають дослідження, присвячені засобам та шляхам розповсюдження інформації. Тому варто звернути увагу на таку одиницю інформації, як мем – інформаційний реплікатор, що завдяки сучасним можливостям Інтернету здатний відтворюватись необмежено.

Актуальність дослідження феномена мема зумовлена, насамперед, його унікальними властивостями: сучасний мем (на відміну від мемів, що виникли до ери Інтернету) має дуже короткий «період напіврозпаду» – виникає миттєво, трансформується за лічені дні (деколи – години) і так само швидко втрачає популярність. Існують численні спроби визначення мема, його аналізу, класифікації у семіотиці, когнітивній та прагма-лінгвістиці, культурології, антропології, психології [6; 9; 10; 11]. На жаль, стан вивчення мема залишається спорадичним як в українській, так і в пострадянській науці [5], на відміну від сучасних європейських та американських досліджень [6; 7]. Ті пострадянські публікації, що присвячені цьому феномену або згадують його, здебільшого торкаються лише сучасного інтернет-мема і його вербально-візуальних проявів, зосереджуючись на соціологічних або прагматичних аспектах [1; 2; 3]. Ставлення як вітчизняних [1; 5], так і за-

рубіжних [6; 7] учених до цього явища неоднозначне, передусім, через його швидкоплинність та здатність необмежено відтворюватися. Слід зауважити, що з суто лінгвістичного погляду мему розглядаються вкрай рідко: найчастіше науковий інтерес дослідників спрямований на розгляд їх у когнітивному або культурологічному аспектах.

Поняття мема з'явилося ще в минулому столітті, а точніше, у 1976 році, у праці Річарда Докінза «Егоїстичний ген» [8]. Хоча згадана робота була присвячена, скоріше, біологічним наукам, поняття «мем» (за аналогією з геном) увійшло в науковий обіг західної культурології та семіотики. Проте ще задовго до того, як термін «мем» почав уживатися в науковому середовищі, дослідники звертали увагу на те, як саме поширюється інформація, як вона переходить від одної людини до іншої [5].

Насамперед слід зауважити, що у цьому дослідженні поняття мема не обмежується звуковим тлумаченням цього явища як «смішних малюнків» з приписаними фразами, які пересилаються заради гумору. Тут поняття «мем» засновано на визначеннях попередніх і сучасних семіологів, де стверджується, що мемом може бути буквально будь-яка одиниця інформації – головне, щоб вона мала високу місткість і розповсюджувалася від людини до людини.

За словниковим визначенням мем – це «ідея, поведінка, стиль або узус/звичай, що передається від людини до людини в межах культури [тут і далі переклад наш. – О.Ч.]» [13]. За Р. Докінзом, автором терміна, мем – це культурна інформація, яка спроможна передаватися іншим людям шляхом мімікрії або копіювання. «Як приклад мема можна назвати мелодії, ідеї, влучні вислови, моду [...]; мему розмножуються, переходячи від мозку до мозку шляхом [...] імітації» [8, с. 192].

Детальні критерії визначення і властивості явища мема, а також його попередню класифікацію сформульовано в попередніх розвідках, присвячених дослідженню мемів у лінгвістичному аспекті [4]. Для цього дослідження важливі такі *критерії*: мем не обмежений у часі, тобто під визначення мема підпадає як сучасний демотиватор або влучна фраза, так і цитати відомих людей, ідіоми тощо; мем несе в собі більше інформації, ніж можна побачити на поверхні (він «посилається» на цілу ситуацію, сума його слів не дорівнює його значенню); з часом семантичне та етимологічне наповнення мема трансформується, а залишається лише форма й ситуативне значення; форма мема фіксована, але може підлягати ситуативній трансформації (на зразок порушення фразеологізму).

У цьому дослідженні в якості матеріалу розглядаються *вербальні* мему [4], тобто ті, що мають словесне вираження, на відміну від візуальних та аудіальних, які несуть відповідний образ, але не пов'язані з мовленням. Матеріал дослідження відібраний з тематичних сайтів та словників.

Отже, зважаючи на необмеженість мема у часі, можна передусім розподілити мему на ті, що виникли *до ери Інтернету* і *після* неї (Рис. 1). Такий розподіл обумовлений тим, що з появою Інтернету сутність та прояви мемів у культурі набули абсолютно нового вигляду, а швидкість їх розповсюдження зросла у геометричній прогресії.

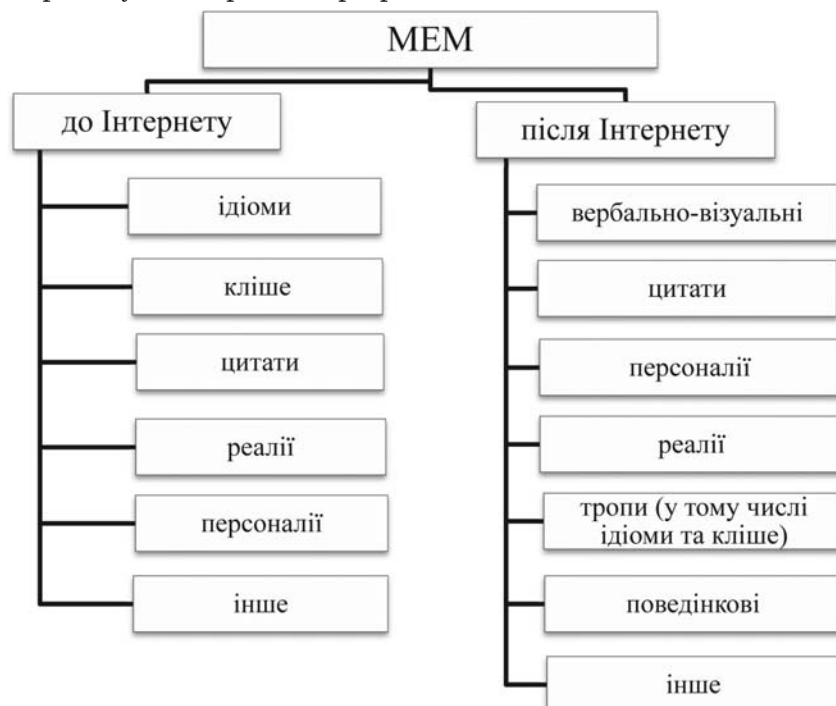

Рис. 1. Темпоральні різновиди мемів

Розглянемо спочатку «до-Інтернетні» мему (Рис.1). Серед їх різновидів можна виділити основні: ідіоми (що включають прислів'я, приказки, а також інші прояви «народної мудрості»; наприклад, *all's well that ends well; gut feeling*), кліше (*strong as an ox*), цитати з прецедентних текстів (*wherefore art thou Romeo; walls of Jericho*), реалії (*Mardi Gras; quarterbacking*), історичні персоналії (*Croesus; Napoleon*).

Як довести, що ці мовно-культурні одиниці виступають саме мемуами? Подивимося на критерії визначення мему: мему передається від людини до людини на зразок генетичної інформації і «живе», доки його передають; мему не обмежений у часі [7]; мему має високу місткість інформації (так само, як знак); мему трансформується з часом. Усі ці ознаки справедливі як для сучасних мемуів, так і для названих вище мовно-культурних одиниць.

Якщо ж говорити про сучасні мемуи (ті, що зазвичай розуміють під цим терміном), то серед їх базових різновидів можна виділити вербально-візуальні (комбінація картинки та слова/фрази; наприклад, схематичний малюнок, що виражає почуття, висловлене у фразі, як у мемуі *I know that feel bro* – див. Рис.2), цитати (*misunderestimate*), персоналії (*Michael Bay; George Bush*), реалії (*Obamacare*), тропи (*Say My Name*), поведінкові мемуи (імітація поведінки персонажів або персоналій).

Рис.2. Вербально-візуальний мем

Суттєва різниця між сучасним мемуом і мемуом минулого полягає у швидкості їх розповсюдження: до ери Інтернету не існувало засобу передавати влучні слова і фрази від людини до людини миттєво, тому і «термін життя» мемуів минулого набагато довший, ніж у сучасних.

Щодо шляхів розповсюдження минулих та сучасних мемуів, то тут можна прослідкувати різке зростання кількості «каналів», через які мемуи розповсюджуються зараз. Серед шляхів передачі мемуа, що існували до епохи Інтернету (Рис. 3), можна назвати, по-перше, усне спілкування (так передавалась «народна мудрість», відомі пісні, казки, реалії та інше), по-друге, літературу (книги, цитати з яких вживаються й досі, наприклад, Біблія, філософські твори, класична проза та поезія) і, нарешті, культурні заходи, такі, як відвідування театру (відомі шекспірівські цитати) та кіно (цитати з популярних кінофільмів ХХ століття, які з'явилися до поширення Інтернету).

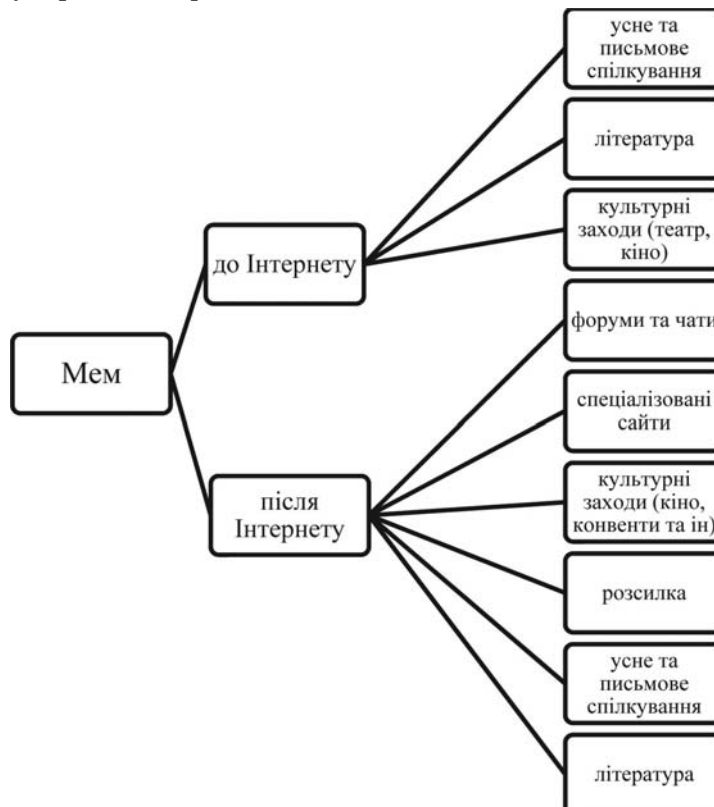

Рис. 3. Шляхи розповсюдження мемуа

Після появи Інтернету шляхів поширення стає принаймні вдвічі більше – пряме спілкування між людьми, а також література відходять на останній план (Рис.3), з'являються канали розповсюдження мемів, неможливі до епохи Інтернету: форуми, спеціалізовані сайти, розсилки. Завдяки цим каналам і досягається «вірусна» швидкість сучасного розповсюдження мемів. Слід звернути увагу, що багато мемів минулого «дожили» до сьогодення і продовжують активно використовуватися, однак меми, що з'явилися вже в епоху Інтернету, забуваються так само швидко, як виникають.

Шляхом встановлення та аналізу якісного та кількісного складу мемів, а також шляхів та швидкості їх передачі від людини до людини, спираючись на матеріал дослідження, отримано такі результати:

- у сучасних мемів спостерігається зростання кількості як якісних різновидів, так і шляхів їх поширення;
- різновиди мема, які були популярними у минулому, у сучасності відходять на другий план або зникають;
- нові шляхи розповсюдження мема, що виникли після появи Інтернету, стали поширенішими, ніж ті, що існували ще з стародавніх часів.

З отриманих результатів можна зробити наступний висновок: *поява нового способу передачі мемів мала величезний вплив на їх якісний та кількісний склад, а також на шляхи їх передачі від людини до людини, створивши поняття «вірусності», яке зараз асоціюється з ними найчастіше.*

Список використаних джерел

1. Жаботинская С.А. Язык как оружие [Электронный ресурс] / С.А. Жаботинская. – Режим доступа: http://uaclip.at.ua/zhabotinskaja-jazyk_kak_oruzhie.pdf.
2. Піддубний А.С. Інтернет-меми в аспекті парадигми перекладу [Електронний ресурс] / А.С. Піддубний // *Новости мировой науки (Филологические науки)*. – 2011. – Режим доступа до журн.: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Philologia/6_86003.doc.htm
3. Соколова К.В. Меми як засіб комунікації в Інтернет-середовищі / К.В. Соколова // *Гуманітарний часопис: Збірник наукових праць*. – Харків : ХАІ, 2012. – № 1. – С. 118-123.
4. Чернікова О.І. Вербальний мем: лінгвістичний аспект / О.І. Чернікова. – *Наук. записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна»: зб. наук. праць. – Острог : Вид-во Національного ун-ту «Острозька академія», 2015. – Вип. 51. – С. 354-356.
5. Щурина Ю.В. Інтернет-меми: источники виникнення [Электронный ресурс] / Ю.В. Щурина // *Научный прогресс на рубеже тысячелетий (Филологические науки)*. – 2014. – Режим доступа к журн.: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2014/Philologia/7_170976.doc.htm
6. Blackmore S. *The meme machine* / Susan Blackmore. – Oxford: Oxford University Press, 1999. – 258 p.
7. Chick G. *The units of culture* [Internet resource] / Garry Chick. – Access mode: <http://www.personal.psu.edu/gec7/Units.pdf>
8. Dawkins R. *The selfish gene* / Richard Dawkins. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 360 p.
9. Deacon T.W. *Memes as signs* [Internet resource] / Terrence W. Deacon // *The semiotic review of books*. – Vol. 10 (3). – Access mode: <http://projects.chass.utoronto.ca/semiotics/srb/10-3edit.html>
10. Gleick J. *What defines a meme?* [Internet resource] / James Gleick // *Smithsonian magazine*. – 2011. – Access mode: <http://www.smithsonianmag.com/arts-culture/what-defines-a-meme-1904778/?no-ist=&c=y%3Fno-ist&page=2>
11. McNamara A. *Can we measure memes?* [Internet resource] / Adam McNamara // *Frontiers in evolutionary neuroscience*. – Vol. 3. – 2011. – Access mode: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3118481>.
12. *Meme: Merriam Webster* [Internet resource]. – Access mode: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/meme>.
13. Michael Bay [Internet resource]. – Access mode: <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=michael+bay>
14. *Obamacare* [Internet resource]. – Access mode: <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=ObamaCare>
15. *Oxford Dictionary of English idioms* / Ed. by John Ayto. – Oxford: Oxford University Press, 2009.
16. *Say My Name* [Internet resource]. – Access mode: <http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/Main/SayMyName>

Анотація. Статтю присвячено аналізу зміни якісного та кількісного складу, а також шляхів розповсюдження мемів в епоху до появи Інтернету та в сучасності. Проведено порівняння цих показників, визначено основні різновиди минулих та сучасних мемів, а також базові шляхи їх передачі.

Ключові слова: мем, вербальний мем, класифікація мема, розповсюдження мема, Інтернет.

Summary. The article focuses upon quantitative and qualitative changes in pre-Internet and post-Internet memes, as well as on the basic ways of their reproduction and spreading. The topicality of this research is predetermined by the meme's unique qualities (the modern meme being radically different from the pre-Internet meme due to its short 'lifespan'). The meme has been studied by numerous authors in the fields of semiotics, cognitive and pragmatic linguistics, cultural studies, anthropology etc. Due to this phenomenon being underestimated by modern post-Soviet linguistics, a need has arisen to study it thoroughly by classifying, analyzing and contrasting the features of meme in different temporal layers. The term 'meme' was coined in 1976 by Richard Dawkins, and, while his work was mostly in the sphere of biology, his term started being used widely in Western cultural studies and semiotics. Nowadays the term 'meme' has found new usage: this research, for instance, uses it for any cultural information unit which is spread from person to person and refers to multiple concepts. The aim of the research was to define and classify the kinds of pre-Internet and post-Internet memes, to analyze their changes over time, and to find out the ways of reproducing memes during the pre-Internet and post-Internet periods. The results are as follows: modern memes have shown a drastic change in their quantitative and qualitative representation; new kinds of memes have appeared, whereas the old ones have seen much less usage; the ways of reproducing memes have altered and multiplied over time, and nowadays the prevailing ones are those that were impossible in pre-Internet times. The conclusion is that the new means of reproducing and spreading memes (namely the Internet) has led to a radical change both in their diversity and the quantity of their reproduction ways.

Key words: meme, verbal meme, meme classification, meme reproducing, Internet.

Отримано: 12.08.2015 р.

УДК 004.413:821.161.2

Шарова Т.М., Шаров С.В.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

З розвитком комп'ютерних та інформаційних технологій почалась інформаційна революція, яка охопила всі сфери життєдіяльності людини. Протягом останніх років питання про застосування нових інформаційних технологій у вищих навчальних закладах стало одним з ключових. Їх застосування також є актуальним у процесі вивчення літератури.

Велика кількість інформаційних ресурсів освітнього характеру та програмних продуктів навчального призначення з'являється кожного дня, серед яких особлива увага приділяється електронним підручникам (ЕП). Електронним підручником називається такий продукт освітнього характеру, що відтворюється тільки за допомогою засобів інформатики та забезпечує безперервність і повноту процесу навчання [1, 287].

Важливою умовою застосування педагогічних програмних засобів у навчальному процесі є готовність викладачів до роботи з електронними ресурсами. Сучасні електронні засоби навчального призначення, як правило, створюють, щоб підтримати нові педагогічні технології. Тому викладачеві для того, щоб ефективно використовувати такі електронні ресурси, недостатньо просто володіти інформаційно-комунікаційними технологіями, а необхідно також вміти застосовувати нові педагогічні технології, сучасні методи та організаційні форми навчання [4, 18].

Теоретичні та практичні аспекти щодо впровадження інформаційних технологій у навчальний процес висвітлені у працях М. Жалдака, О. Співаковського, Н. Морзе та інших. Розробкою вимог до створення електронних засобів навчального призначення, зокрема електронних підручників, займалися В. Лапінський, О. Зіміна, М. Шишкіна та ін.

Головною причиною труднощів у впровадженні сучасних засобів інформаційно-комунікативних технологій в освітній процес постає проблема виявлення методологічних і науково-методичних засад їх використання. В цьому відношенні можна виявити декілька напрямків, згідно з якими можна розглядати проблему оцінювання якості електронних засобів навчання. Це проблеми вибору параметрів та методу оцінювання, пошук методики та інформаційних засобів